

Iosif Gheorghian

Dr. Teodora GIURGIU^[1]

Dr. Silviu-Daniel NICULAE^[2]

1890 — PRIMA FACULTATE DE TEOLOGIE A UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI

Anul 2025 este marcat de celebrarea centenarului Patriarhiei române. Este un prilej de a evidenția momente, unele dificile, din drumul parcurs de această instituție fundamentală. Unul dintre acestea este înființarea Facultății de Teologie în cadrul Universității din București, în anul 1890.

Pentru o mai bună înțelegere a discursului nostru se impune reamintirea câtorva repere cronologice. Primul Seminar din Țările Române a fost înființat la Iași, între 1803-1804. În cadrul Academiei Mihailene (înființată în 1835), Teologia se studia timp de patru

ani. La inaugurarea Universității din Iași, la 26 octombrie 1860, Teologia a fost una din cele patru facultăți fondatoare, alături de Drept, Filozofie și Medicină. Înființată printr-o lege bugetară a avut o existență de numai câțiva ani. Legea organică a Sfântului Sinod din 19 decembrie 1872, prevedea că, după trecerea a 20 de ani de la promulgarea legii, mitropolii și episcopii noi aleși trebuiau să fie licențiați sau doctori în teologie de la o facultate de teologie ortodoxă. Aceasta fusese reînființată în anii 1882 și 1884, tot printr-o lege bugetară, nefiind prevăzută în Legea instrucțiunii publice ca având același statut ca și celelalte facultăți ale Universității din București. Regulamentul de funcționare al Facultății de Teologie a fost adoptat în anul 1888.

Am considerat de interes modul în care membrii Senatului s-au raportat la propunerea Mitropoliei române de înființare a unei instituții superioare de pregătire a clerului în cadrul Universității din București.

Dezbaterea proiectului de lege a avut loc în 21 martie 1890, cu argumente pro și contra din partea vorbitorilor. Cine au fost protagoniștii acelei ședințe?

Din partea Bisericii Ortodoxe Române:

Mitropolitul Primat Iosif Gheorghian, pe numele de botez Ioan (n. 29 august 1829, Botoșani-d. 24 ianuarie 1909, București). A studiat la Școala de la Biserica „Treierarhi” și la Academia Mihăileană din Iași, iar mai târziu a urmat diferite cursuri la Sorbona (Franța). A fost tuns în monahism la Mănăstirea Mogoșeni și hirotonit ierodiacon în anul 1846. A slujit ca diacon la Huși și Iași, iar în anii 1857-1858 la Capela românească din Paris. Revenit în țară, este hirotonit ieromonah și numit egumen la Mănăstirile Teodorenii (1863) și Popăuți (1864). La 19 iunie 1865, este numit episcop al Hușilor, unde a păstorit până la 24 martie 1879, când a fost ales episcop al Dunării de Jos, cu reședința la Galați. În această calitate, a reorganizat viața bisericească din Dobrogea (1878). La 22 noiembrie 1886, a fost ales mitropolit al Ungro-Vlahiei^[3] și primat al României, fiind înscăunat la 30 noiembrie 1886. La 29 martie 1893, în contextul neînțelegerilor cu guvernul conservator condus de Lascăr Catargiu din cauza noii Legi a clerului mirean și a seminariilor, propusă de ministrul Take Ionescu, lege prin care se mărea dependența bisericii față de stat, IPS Iosif Gheorghian este obligat să-și dea demisia în urma refuzului său de a accepta legea respectivă, stabilindu-se la Mănăstirea Căldărușani. În locul său, Colegiul Electoral alege, cu ajutorul conservatorilor, la 18 mai 1893, cu o majoritate de voturi, 168 din 220, pe episcopul Argeșului, Ghenadie Petrescu. Instalarea acestuia ca mitropolit primat s-a făcut, la 21 mai 1893, în Catedrala Mitropolitană, care, în acea zi, sărbătorea

hramul. Primul act al noii sale păstoriri ca mitropolit primat a fost proiectul de Lege a clerului și seminariilor pe care l-a prezentat Sinodului și care apoi s-a votat și de către Parlament. În urma alegerilor din 1895, guvernul conservator a fost înlocuit cu un guvern liberal condus de Dimitrie A. Sturza. Noul guvern dorea readucerea lui Iosif Gheorghian pe scaunul de mitropolit primat. În acest context, IPS Ghenadie Petrescu a fost judecat (în absență) de către Sfântul Sinod, pe 20 mai 1896, pentru acuzații neîntemeiate: inovații în cult, ierosilie și arghirofilie. Ca rezultat al acestui proces, mitropolitul Ghenadie Petrescu a fost caterisit și exilat la Mănăstirea Căldărușani, fiind mai apoi exonerat de toate acuzațiile neîntemeiate care i se aduseseră și reabilitat, la 4 decembrie 1896. După caterisirea mitropolitului Ghenadie Petrescu, IPS Iosif a fost reales ca mitropolit primat al României la 6 decembrie 1896, fiind înscăunat la 8 decembrie 1896, păstorind până la moarte. A tradus lucrări teologice din limba franceză și din literatura patristică. A fost ales membru de onoare al Academiei Române la 21 mai 1901. Mitropolitul Iosif Gheorghian a trecut la cele veșnice la 24 ianuarie 1909, în București, fiind înmormântat în biserica „Sfântul Gheorghe” a Mănăstirii Cernica.

Mitropolitul Moldovei și Sucevei Iosif Naniescu, pe numele de botez Ioan M (n. 15/27 iulie 1818, Răzălăi, Republica Moldova-d. 26 ianuarie 1902, Iași), în familia Teodosiei și a preotului Anania (Nane) Mihalache; urmează școala de pe lângă Mănăstirea „Sfântul Spiridon” din Iași (1831) și Seminarul din Buzău (1836-1840); călugărit sub numele de Iosif (23 ianuarie 1835); egumen la Mănăstirea „Sărințar” din București (1863); profesor de religie la gimnaziul „Gheorghe Lazăr” și la liceul „Matei Basarab” din București (1864-1870); director la Seminarul Central (1870-1871); hirotonit arhieru (23 aprilie 1872); episcop de Argeș (ianuarie 1873); mitropolit al Moldovei (10 iunie 1875); instalat la Iași (6 iulie 1875); membru de onoare al Academiei Române (1888); mormântul său se află în partea de sud a Catedralei Mitropolitane; a fost proslăvit ca sfânt de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, cu numele „Sfântul Ierarh Iosif cel Milostiv”, prăznuirea sa anuală făcându-se pe 26 ianuarie.

Episcopul de Râmnic și Noul Severin Ghenadie Enăceanu (n. 6 februarie 1837, Iași-d. 14 ianuarie 1898, Neapole); a studiat la Sfântul Sava și Sfântii Treierarhi, Seminarul din Socola (1848), unde a fost numit secretar și profesor (1854); tuns în monahism, cu numele Ghenadie (1856); Școala grecească de Teologie din insula Halchi; profesor la Seminarul Teologic din Iași (1859); Academia Teologică din Kiev (1861-1865); profesor de filosofie la Seminarul Central din București

Iosif Naniescu

(septembrie 1866-martie 1867) și de greacă la Seminarul din Buzău (martie-iulie 1867) la Seminarul Central din București (1867-1886) și director al instituției (1873); director al Tipografiei Cărților Bisericești din București (1882-1887); ieromonah și protosinghel (1876); arhimandrit (1877); decan al Facultății de Teologie din București (1884-1886); arhieru (26 noiembrie 1883), cu titlul de „Craioveanul” (2 februarie 1885); episcop al Râmnicului (1886-1898); a împrejmuit cu gard ansamblul episcopal, a zidit case, a sădit livezi și podgorii etc.; a restaurat Mănăstirea Govora; a început tipărirea cărților bisericești cu litere latine; înmormântat lângă bolnița din incinta Episcopiei Râmnicului.

Din partea guvernului:

Prim-ministrul George/Gheorghe Manu (n. 26 iulie 1833, București-d. 16 mai 1911, București); fiul fostului agă și caimacam al Valahiei Iancu Manu și al Anei Ghica, fiica marelui ban Alexandru Ghica; studii în Franța și la Potsdam - Prusia (1853, sublocotenent); grade militare: căpitan (1858), maior (1860), locotenent-colonel (1864), colonel (1866), general de brigadă (1877) și general de divizie; organizator al artileriei române (1858) și inspector al Artileriei (până în 1888); a participat la Războiul de Independență, fiind decorat pentru fapte de arme cu Ordinul „Steaua României” în grad de comandor, Medalia „Virtutea Militară” de aur ș.a.; al șaptesprezecelea prim-ministru

(5 noiembrie 1889-15 februarie 1891), ministru de Război (14 iulie 1869-17 decembrie 1870, 12 noiembrie 1888-4 noiembrie 1889 și 22 decembrie 1904-12 martie 1906), de Interne (5 noiembrie 1889-15 februarie 1891 și 9 ianuarie-7 iulie 1900), al Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor (27 noiembrie-18 decembrie 1891), al Finanțelor (11 aprilie 1899-9 ianuarie 1900), primar al Capitalei (octombrie 1874-martie 1877), membru al Partidului Conservator și al Partidului Liberal-Conservator, deputat și președinte al Adunării Deputaților (26 februarie 1892-24 octombrie 1895), senator (1876).

Ministrul Lucrărilor Publice Alexandru Marghiloman (n. 27 ianuarie 1854, Buzău-d. 10 mai 1925, n. Buzău); tatăl Iancu Marghiloman, mama Irina Izvoranu; absolvent al Colegiului „Sfântul Sava” din București, al Facultății de Drept și al Înaltei Școli de Științe Politice din Paris; judecător la Tribunalul Ilfov (1879), avocat (1881), avocat al statului (1884); deputat în Colegiul I Buzău; membru marcant al Partidului Conservator al cărui președinte a fost (1914-1925); la începutul activității sale politice a făcut parte din gruparea conservatoare junimistă; ministru al Justiției (martie-noiembrie 1888; decembrie 1891-octombrie 1895), al Lucrărilor Publice (noiembrie 1888-martie 1889; noiembrie 1889-martie 1890), al Afacerilor Străine (iulie 1900-februarie 1901); al Internelor (decembrie 1910-martie 1912) și al Finanțelor (octombrie 1912-decembrie 1913); prim-ministru (martie-octombrie 1918); partizan al intrării României în război alături de Puterile Centrale; obligat de situația politică creată în urma înfrângerii României, și-a sacrificat cariera politică semnând cu Germania Pacea impusă de la Buftea-București (1918).

Senatori:

George Mârzescu (n. 29 august 1834, Iași-d. 12 aprilie 1901, Iași); absolvent al Facultății de Drept din Paris (1859); profesor de drept civil la Universitățile din Iași (1860-1864, 1881-1896) și din București (1896-1901); ministru al Cultelor (12 decembrie 1869-20 aprilie 1870) și al Instrucțiunii Publice (21 noiembrie 1896-31 martie 1897); avocat și ziarist; membru al Partidului Național Liberal. A publicat: „Explicarea introducerii codului civil” (Iași, 1865); „Despre dreptul la succesiune al copiilor naturali” (1865); „Le code Couza devant la religion et la famille” (1870); „Efectul testamentelor și donațiunilor între vii, făcute sub imperiul Codicelui Civil Calimachi, în ceea ce se atinge de legitima sau rezerva în cazul când testatorul sau donatorul moare sub imperiul Codicelui Civil actual” (1870); „Căsătoria: studiu comparativ după dreptul civil, dreptul canonic și dreptul civil internațional” (1883);

„Maximele dreptului roman cu aplicațiune la Codicele nostru civil” (1880); „Curs de drept civil” (două volume 1897-1898); „Drept civil” (1900); „Apărarea dinaintea Tribunalului din Iași, Secțiunea a II-a, a D-lui Titu Liviu Maiorescu, doctor în filosofie și licențiat în legi, membru Comitetului de inspecțiunea școlilor, directorul Școlii preparandiale, profesor de filosofie și rectorul Universității din Iași” (1865); „Apărarea Arhiepiscopului Calistrat Orleanu înaintea Înaltei Curți de Casație și de Justiție contra nelegiuirilor sinodale” (1884); „Fără de legea canonică a Sfântului Sinod” (1873); „Martirii de la 48 și salvatorii de la 66” (1878); „Interpelarea relativă la congregațiunile religioase și la titlul prelatului catolic de Arhiepiscop al Arhidiecezei de București. Cu discursurile rostite în Senat criticate și adnotate și un apendice conținând proiectele de lege român și belgian asupra persoanelor morale” (1887), „Rezumatul dezbaterilor din Senat cu critica noii legi județene” (1890), „Regimul corupțiunii și al ternarei sau guvernul D-lui I.C. Brătianu” (1891) și „Discursuri asupra legii clerului (1893)”; a fost fondator al ziarelor „Trecutul”, „Cugetul Țării”, „Apărătorul legii”, „Pactul social” și „Prietenul poporului” și

Grigorie M. Sturdza (1821-1901) fiul din prima căsătorie al domnitorului Mihail Sturdza (1834-1849) cu Elena Rosetti, cunoscut sub porecla de „beizadea vițel”, pentru că făcea exerciții fizice ridicând pe umeri un vițel; a studiat la Paris și Berlin; a participat la Războiul Crimeii (1853-1856), în calitate de general în Armata Otomană, sub numele de Muhlis Pașa; a avut același grad militar și în Armata Moldovei; a încercat să devină domnitor al Moldovei, candidând, în anul 1859, împotriva propriului tată; după anul 1866 - deputat și senator în Parlamentul României; membru proeminent al partidei rusofile; moștenitor al moșiilor Cozmești și Cristești (1884); autor al lucrării *Lois fondamentales de l'univers* (Paris, 1891); a fost înmormântat în cimitirul Mănăstirii Agapia.

Dezbaterile asupra legii prin care a fost înființată prima Facultate de Teologie în cadrul Universității din București se găsesc publicate în „Monitorul Oficial”.

„SENAT

SESIUNEA ORDINARĂ PRELUNGITĂ

ȘEDINȚA DIN 21 MARTIE 1890

Președinția vicepreședintelui Ion Ivanov^[4], asistat de C. Daniilescu, M. Lămotescu, T. Lerescu și P. Millo, secretari ai biroului.

Ședința se deschide la ora 2, fiind prezenți 81 de senatori, lipsesc 38 (bolnavi, în concediu, nemotivați).

IPPS Mitropolitul Primat: Dle președinte, dle senatori, avem deja pregătit raportul relativ la legea pentru

Gheorghe Manu

recunoașterea Facultății de teologie ca făcând parte din Universitatea din București. Această lege nu este alcătuită decât dintr-un singur articol și fiindcă pe săptămâna viitoare noi, episcopii și mitropoliții nu o să putem fi aici, căci fiecare trebuie să fim la datoriile noastre bisericești, v-aș ruga să binevoiți a consimți să se pună la ordinea zilei și vă asigur că nu va ține decât câteva minute dezbaterea acestui proiect.

Voci: Da, da!

G. Filipescu: După votarea creditului.

Al. Marghiloman, ministrul Lucrărilor Publice: mă asociez la propunerea IPSS Mitropolitul Primat.

G. Mârzescu: cer cuvântul asupra proiectului de lege.

Se supune la vot propunerea IPSS Mitropolitul Primat și se primește.

Vicepreședintele Ion Ivanov: Avem la ordinea zilei întâi votarea creditului de 830.000 lei, cerut de dl ministru al Lucrărilor Publice, asupra căruia votul a rămas nul în ședința trecută; procedăm dar la vot; cei care primesc legea vor pune bila albă la urna albă; cei care sunt contra, vor pune bila neagră în urna albă.

Se procedează la vot prin bile.

Vicepreședintele Ion Ivanov: Rezultatul votului: votanți 60, bile albe 54, bile negre 6. Prin urmare proiectul este admis. Acum, dați-mi voie să întreb pe dl Flea, dacă interpelarea d-sale adresată dlui ministru al Lucrărilor Publice binevoiește a o lăsa în urma

votării proiectului Facultății de Teologie.

DI Fleva: Dacă este ca să o dezvolt astăzi, eu n-am nicio dificultate de făcut.

Vicepreședintele Ion Ivanov: Dacă consimțiți dvs, fiindcă aveți precădere.

Al. Marghiloman: Eu nu pot decât să fiu la dispoziția dvs; prin urmare consimt ca să o dezvoltăți după proiect, oricând doriți dvs.

DI Fleva: N-am nimic de zis, mai ales că IPPS Mitropolitul Primat a cerut această precădere; decât diseară eu plec la Craiova și prin urmare, rog pe dl ministru să consimtă, dacă se amână de astăzi, să se pună interpelarea mea în altă zi, săptămâna viitoare. Astăzi sunt la dispoziția dvs până la ora 5.

Al. Marghiloman: Și eu sunt la dispoziția dvs oricât de lungă va fi ședința.

Vicepreședintele Ion Ivanov: Va să zică, după proiect va veni la rând interpelarea.

IPPS Mitropolitul Primat, raportor, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor senatori,

Proiectul de lege relativ la recunoașterea Facultății de Teologie ca făcând parte din Universitatea București, cu aceleași drepturi și prerogative ca și celelalte facultăți prevăzute prin art. 249 din actuala Lege a instrucțiunii publice, adus în deliberarea Senatului de Mesajul Regal nr. 831 de la 12 martie 1890 de dl ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice^[5], secțiunile dvs luându-l în cercetare, patru din ele l-au admis în unanimitate și anume Secțiunile I, III, IV și V, iar Secțiunea a II-a l-a admis cu un amendament, prin care se propune suprimarea art. 2 din proiectul guvernului^[6] și au numit delegați:

Secțiunea I pe PS episcopul de Huși

II pe episcopul de Râmnic

III pe P. Poni

IV subscrisul

V pe episcopul de Roman,

care, întrunindu-se în zilele de 17 și 20 martie 1890, s-au constituit sub președinția subsemnatului și au admis în unanimitate sus-zisul proiect de lege, cu suprimarea art. 2 propus de Secțiunea II pe considerentele următoare:

Având în vedere că prin acest proiect de lege se completează Universitatea cu toate facultățile ce trebuie să cuprindă o universitate;

Având în vedere că prin proiectul de față se îndeplinesc și cerințele art. 2, al. III din Legea organică a Sfântului Sinod, promulgată la 19 decembrie 1872, care prevede că după trecerea a 20 de ani de la promulgarea acestei legi, mitropolii și episcopii noi aleși trebuie să fie licențiați sau doctori în teologie de la o

facultate de teologie ortodoxă;

Considerând că de la 1884 de când s-a înființat Facultatea de Teologie a fost destul de bine frecventată, așa că în anul acesta au obținut câțiva absolvenți diplome de licențiați în teologie;

Considerând că Facultatea de Teologie deși înființată, dar nu a fost prevăzută în lege, astfel că existența sa nu era o instituție reglementată;

Având în vedere că Comitetul delegaților a admis suprimarea art. 2 din legea propusă de guvern, la care suprimare a consimțit și dl ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, deoarece era necomplet redactat și apoi în art. 1 se prevede că are aceleași drepturi ca și facultățile prevăzute în art. 249 din Legea instrucțiunii publice;

Pentru aceste motive, Comitetul delegaților a admis proiectul de lege cu un singur articol, adică art. 1 din legea propusă de guvern și vă roagă prin subsemnatul să binevoiți a vota și dvs proiectul de lege următor.

Proiectul guvernului:

«Art. 1. Pe lângă cele patru facultăți prevăzute prin art. 249 din Legea instrucțiunii publice, se recunoaște ca făcând parte din Universitatea București și Facultatea de Teologie, având aceleași drepturi și prerogative ca și celelalte facultăți.

Art. 2. Această facultate va cuprinde: științele exegetice, istorice, sistematice și practice relative la teologie.

Ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice

Th. Rosetti^[7]».

Modificările Comitetului delegaților:

«Art. 1. Pe lângă cele patru facultăți prevăzute prin art. 249 din Legea instrucțiunii publice, se recunoaște ca făcând parte din Universitatea București și Facultatea de Teologie, având aceleași drepturi și prerogative ca și celelalte facultăți».

Suprimat.

Raportor,

Iosif, Mitropolit Primat.

Vicepreședintele Ion Ivanov: discuția generală este deschisă.

IPPS Mitropolitul Primat, raportor: Dlor senatori, cer indulgența d-voastre ca să binevoiți a-mi permite a mai adăuga câteva cuvinte în favoarea acestui proiect de lege pe lângă cele ce avusei onoarea a vă spune prin raport.

Dlor, nu există în lumea creștină un stat unde să nu fie o Facultate Creștină fie ea ortodoxă, fie ea eterodoxă și aceasta pentru cuvântul că ea are menirea de a lumina pe cler. Chiar după originea cuvântului teologie [...] ea este știința care învață dogmele și

percepțiile religioase.

Această necesitate a fost de mult simțită în toate țările, așa încât facultăți de teologie există în Grecia, Rusia, Bucovina, Transilvania și în toate părțile, pentru cuvântul ce avusei onoare a vă spune: necesitatea acestei științe.

Dlor, cu mâhnire și durere o spun, de mai mulți ani se plânge societatea românească de lipsa de credință, de înjosirea sentimentului religios în țara românească. Și pentru ce aceasta? Fiindcă nu avem un cler luminat și pentru ca un popor să fie pios, credincios, trebuie să fie luminat. De cine să fie luminat dacă nu de cler? Și dacă clerul este neluminat, atunci se poate zice că orb pe orb conducând, poate să cadă în groapă.

Nu vreau, dlor, să dezvolt această teză, adică necesitatea imperioasă care se impune chiar prin forța lucrurilor la noi în țară; căci toți știți că nu avem un cler luminat, nu vom avea nici societate pioasă și credincioasă și d-voastră mai știți foarte bine că nu poate exista un popor fără religie (Aprobări, aplauze).

Permiteți-mi, dlor, să aduc un mic exemplu, poate că este deplasat, dar îmi voi permite să-l aduc la auzul d-voastre.

Franța, în timpul terorii, a căutat să se debaraseze de Dumnezeu; știți consecințele nenorocite ce au urmat asupra întregii țări; și când s-au calmat spiritele, atunci a venit un mare geniu și a zis: am împăcat Franța cu pământul, să o împăcăm și cu cerul și a făcut pacea între Biserică și Stat.

La noi această necesitate era de mult simțită; toate guvernele, de un timp încoace, s-au preocupat de această chestiune și la anul 1860, guvernul de atunci, mi se pare dl Kogălniceanu, a înființat Facultatea de Teologie la Iași, dar a înființat-o printr-o lege bugetară.

G. Mârzescu: «Statutul» care a înființat Universitatea din Iași.

IPPS Mitropolitul Primat: Așa este, dar mi se pare că dl Kogălniceanu a fost atunci la guvern și a înființat Facultatea de Teologie, care n-a avut însă decât o durată foarte mică, un an sau un an și jumătate; s-au invocat multe motive pentru căderea sau încetarea sa, că nu mai sunt auditori, că nu sunt profesori; dar adevărata cauză a fost că nu era întemeiată prin lege.

A trecut după aceea câțiva timp și guvernul iarăși preocupat de necesitatea imperioasă care se impunea țării noastre și Bisericii noastre fără de care nu putem avea nici religie, nici evlavie în popor, a reînființat-o la 1881-82, însă pe aceleași baze șubrede, adică prin lege bugetară, așa că și această facultate a avut aceeași soartă ca și cea dintâi soră a ei: a murit mai înainte de a se putea forma.

În fine, la 1884 s-a înființat din nou. Mulțumită lui

Dumnezeu atunci s-au găsit elemente mai vii, mai puternice, atât între profesori, cât și între auditori și de atunci a funcționat cu mare succes, până astăzi, încât într-un interval mai puțin de 5 ani a dat deja roade foarte bune. Avem până acum mai mulți licențiați de la această facultate, care au tratat cu succes teze care nu le-au atins până acum multe din persoanele competente și din persoanele juridice.

Afară de aceasta mai e un argument puternic pentru votarea proiectului de lege. După legea organică a Bisericii noastre, se prevede că după trecerea a 20 de ani de la înființarea ei, nu se vor mai putea recruta în clerul înalt decât persoane care vor poseda științe teologice. Nu ne mai rămâne decât un an sau doi ani de zile și acea restricție a legii are să se pună în lucrare, și noi, neavând facultate de teologie care să ne dea aceste persoane, vom rămâne iarăși în starea de până acum.

Dlor, nu vreau să dezvolt mai mult această teză. Eu sunt convins că d-voastră, care sunteți buni creștini și doritori de înflorirea bisericii, de propășirea clerului și de ridicarea lui la înălțimea de sacerdoțiu, pătrunși de acest mare adevăr, veți binevoi a vota acest proiect de lege și atunci veți binemerita de la Biserică și Biserica vă binecuvânta (Aplauze prelungite).

G. Mârzescu: Dlor senatori sunt pentru o facultate de teologie; sunt ca țara noastră să fie înzestrată cu o facultate ortodoxă de răsărit.

Dar mai înainte de a-mi depune bila mea albă în favoarea acestui proiect de lege, mă cred dator să cer oarecare lămuriri de la banca ministerială și să fac un apel călduros la simțămintele pioase de care e însuflețit junele ministru, care asistă la dezbaterile acestui proiect de lege.

Guvernul actual a depus un proiect de lege prin care se modifică mai multe articole din Legea instrucțiunii publice actualmente în vigoare.

Acest proiect de lege a fost dezbătut de către Senat în secțiuni, secțiunile au ales delegați și Comitetul delegaților; după ce a discutat acest proiect și l-a amendat și-a depus raportul și astăzi acest proiect de lege este la ordinea zilei a Senatului. Dacă s-a amânat discutarea și votarea acestui proiect de lege, principala cauză este că miniștrii fiind ocupați cu bugetul, ne lipsește timpul material ca să-l discutăm acum, înainte de sărbătorile Paștelui.

Acest proiect de lege, care modifică actuala Lege a instrucțiunii publice, conține dispoziții privitoare atât pe seminarii, cât și pe facultatea de teologie.

Iată ce citesc în acest proiect de lege, la art. 249: «Sunt cinci specii de facultăți; de teologie, de filozofie și litere, de drept, de medicină și de științe».

Și într-un alt articol, art. 250, avem enumerate științele care au să se predea în această facultate de teologie.

Din minutul ce avem acest nou proiect de lege asupra instrucțiunii, proiect de lege care organizează și seminariile, vă mărturisesc că nu înțeleg cauza pentru care a mai venit și acest proiect izolat, care conține numai un singur articol relativ la înființarea Facultății de Teologie.

Retras-a guvernul proiectul de lege prin care se modifică actuala Lege a instrucțiunii publice? Căci din minutul ce nu l-a retras, nu înțeleg ce caută acest nou proiect numai pentru Facultatea de Teologie? Prin singur faptul acesta de un nou proiect special pentru Facultatea de Teologie, parcă ne-ar da a înțelege că guvernul și-a retras proiectul prin care se modifică actuala Lege a instrucțiunii publice.

Dlor, proiectul de lege care ni se prezintă și care conține numai un singur articol are o foarte mare importanță. Acest articol presupune rezolvate o mulțime de chestiuni grave, care se leagă cu Legea instrucțiunii publice.

Iată ce ne zice art. 1 din proiect:

«Art. 1. Pe lângă cele patru facultăți prevăzute prin art. 249 din Legea instrucțiunii publice, se recunoaște ca făcând parte din Universitatea București și Facultatea de Teologie, având aceleași drepturi și prerogative ca și celelalte facultăți». Și atât!

Dar, dlor, vă întreb: această Facultatea de Teologie, care a funcționat până acum în virtutea unui vot pur bugetar, a avut profesori și are profesori și astăzi. Cum și după care regulă au fost numiți acești profesori? Ce grade academice posedă dânsii? Băieții care urmează Facultatea de Teologie ce cunoștințe li se cer pentru ca să urmeze cursurile la această facultate? Li se cere gradul de bacalaureat?

Cum dlor? D-voastră prin acest proiect de lege consacrați o stare de lucruri; mai mult decât atât, dați niște drepturi acestei Facultăți de Teologie, fără ca să știți cum a funcționat ea, din cine se compune, cine a controlat-o, cine a făcut programele învățăturilor din facultate?

Fac aceste întrebări pentru că, când este vorba de programele școlilor ecleziastice, banca preoților se scoală și imediat reclamă că nu poate avea amestec ministrul în programele școlilor ecleziastice. Îmi aduc aminte și cer să fiu dezmințit de banca prelaților, îmi aduc aminte sub ministrul pare-mi-se al dlui Dimitrie A. Sturdza, când s-a agitat chestiunea organizării seminariilor, episcopul de Argeș, care prezida Consiliul General de Instrucțiune Publică, s-a opus și a zis: nu Consiliul General de Instrucțiune Publică are

să facă programele seminariilor și a invocat o dispozițiune din Legea sinodală, art. 26, care zice că seminariile vor fi pendinte de episcopi și mitropoliți, după o lege specială care se va confecționa de către corpurile legiuitoare. Această lege nu s-a confecționat nici până astăzi și, după mine, cred că bine au făcut deosebitele guverne că n-au prezentat un asemenea proiect.

În proiectul de lege prezentat de guvern și modificat de Comitetul delegaților, la articolele privitoare pe seminarii, privitoare pe Facultatea de Teologie, citesc dispozițiuni foarte ciudate și înțelegeți prea bine că eu sunt, ca mandatar al țării, dator să întreb: care sunt vederile guvernului în această privință? Nu vreau ca cuceririle binefăcătoare ale societății moderne să fie, nu zic anihilate, dar nici măcar contestate în societatea noastră.

DI raportor Vasile Alexandrescu-Urechia^[8] ne declară în raportul său următoarele: «O ultimă informațiune sunt dator a aduce d-voastre, dlor senatori, aceea că guvernul a primit aproape toate modificările introduse de Comitetul delegaților d-voastre. Voi avea onoarea a semnala atenției d-voastre la timp unul sau două articole, unicele unde guvernul și-a făcut rezerve, față cu modificările introduse de Comitetul delegaților».

Mă cred în drept de a întreba astăzi pe guvern: «Care sunt acele rezerve?». Pentru că iată ce văd eu în proiectul acesta asupra instrucțiunii publice.

Ministrul Lucrărilor Publice: Când vom discuta legea.

G. Mârzescu: Când vom discuta legea?... Dar eu nu vreau să-mi puneți călușul în gură când se va discuta legea și să-mi ziceți: ați votat un proiect de lege prin care ați creat Facultatea de Teologie; eu vreau să știu ce votez astăzi și ce cred astăzi.

Comitetul delegaților a modificat multe din dispozițiile proiectului de lege prezentat de guvern; așa Comitetul delegaților nu împarte seminariile în două clase: în gimnaziile clericale și în seminarii de gradul al doilea puse sub controlul Sf. Sinod și sub direcțiunea mitropolitului respectiv, conform art. 26 din Legea pentru instituirea Sinodului. Iar gimnaziile clericale stau sub administrarea și inspecția unui comitete compus, la fiecare eparhie din ministrul Instrucțiunii publice și episcopul eparhial.

Pe când Legea instrucțiunii publice, astăzi în vigoare, la art. 26, zice:

«Inspecția superioară a seminariilor este a Ministerului Instrucțiunii Publice și Cultelor. Mitropolitul și episcopii au inspecțiune specială sub autoritatea ministerului».

Modificările Comitetului delegaților pun oarecum pe minister sub autoritatea Sf. Sinod și cu tot respectul

pe care-l am pentru banca prelaților, nu voi vota nicio dată un asemenea proiect de lege...

L. Paciurea: Este altă chestiune aceasta.

G. Mârzescu: Fiți bun, dle Paciurea, aveți răbdare căci chestiunea este foarte gravă.

Eu vreau să am lămuriri în această privință; nu pot vota cu ochii închiși.

L. Paciurea: La Legea instrucțiunii.

G. Mârzescu: Să mă ierți; când crezi o Facultate de Teologie știți ce drepturi îi dă Legea instrucțiunii? Îi dă dreptul să dea grade academice și așa fiind, întreb: din ce personal au să fie recrutați profesorii de la Facultatea de Teologie? Când se aduce o lege de organizare trebuie să spui lucrul acesta, iar nu să te mărginești a declara într-un singur articol: «dau facultății acesteia drepturile și prerogativele tuturor celorlalte facultăți».

Profesorii de la Facultatea de Drept, spre exemplu, când este o catedră vacantă, știți cum se recrutează? Merg candidații concurenți la Facultatea de Drept din București de dau concurs la Facultatea de Drept din Iași, iar cei de la Iași dau concurs înaintea facultății din București. Ei bine, acesta fiind sistemul legii actuale, cum are să se recruteze personalul Facultății de Teologie de la București, când nu avem a altă Facultatea de Teologie la Iași? Din cine se va compune juriul examinator? Nimic, dar absolut nimic din toate acestea nu prevedeți în legea actuală.

Ei bine, dl or, sunt cel dintâi care mă pun alături de IPPS Mitropolitul Primat și cu întreaga bancă a prelaților pentru ca să înzestram țara aceasta cu o Facultate de Teologie, pentru ca cu timpul să facem în adevăr ca clerul înalt să fie compus numai din teologi ca Vasile cel Mare, ca Chrisostom^[9], ca Grigorie și Sfinții mari Părinți, care prin elocința și faptele lor, nu zic că au mișcat inima omului, întorcându-l de la cultul materiei, care caracterizează religiile societăților antice, dar au contribuit ca învățătura lui Iisus Cristos să fie admirată pe toată suprafața globului pământesc!

Dar să ne mărginim a zice numai că înființăm o Facultate de Teologie, pe care o asimilăm cu toate celelalte facultăți, fără ca să mai zicem nimic alta, creăm o instituție necompletă, lăsăm niște lacune pe care arbitriul puterii executive nu le va putea umple. Și ca să vă convingeți cât de mult temei am în observațiile mele, vă voi întreba: profesorii care sunt astăzi la Facultatea de Teologie, ce sunt ei și ce denumire să le dăm? Sunt ei profesori cu titlu provizoriu? Sunt ei cu titlu definitiv? D-voastră votând această lege, știți ce drepturi le-ați dat? Le-ați dat dreptul să fie alături cu noii profesori ai celorlalte facultăți.

IPPS Mitropolitul Primat, raportor: Nu este așa; au

să fie supuși examenului și juriului.

G. Mârzescu: Rog pe Înaltul Prelat, președinte al Sinodului, să binevoiască să fie puțin calm și îngăduitor, fiindcă sunt însuflețit de un simțământ de adevărată pietate creștină, când vorbesc asupra acestui proiect de lege.

Toate aceste chestiuni privitoare pe profesori, pe condițiile de admisibilitate la cursurile acestei facultăți, le lăsați să rămână în aer, în vânt și nu vreau când votez acest proiect de lege să se zică că votez implicit pe profesorii care funcționează astăzi la această facultate, că dâșii au să funcționeze mai departe. V-aș întreba pe dvs, Corp Legiuitor, maturul Senat, vreau el ca să încredințeze instrucțiunea publică pe mână de oameni care n-au fost puși la nicio probă! Știu că sunt la Facultatea de Teologie profesori care sunt capabili; dar eu, Stat, mai întâi de toate trebuie să-mi deschid bine ochii în mâinile cui încredințez instrucțiunea publică.

În proiectul de lege prin care se modifică Legea actuală a Instrucțiunii Publice, dl raportor iată ce ne spune:

«Profesorilor ce funcționează la Facultatea de Teologie, în momentul promulgării legii de față, li se recunoaște titlu provizoriu. Pe viitor, numirea profesorilor la Facultatea de Teologie se va face conform dispozițiilor mai departe prevăzute în această lege».

Și tot în acest proiect modificator al Legii Instrucțiunii Publice, în art. 211, se zice că «Facultatea de Teologie va cuprinde cutare și cutare materie etc.», întocmai după cum legea actuală în ființă prescrie materiile ce au să se învețe în fiecare facultate.

Iată, în adevăr, ce zice actuala lege:

Art. 249. «Sunt patru specii de facultăți, adică: de filozofie și litere, de drept, de medicină și de științe fizice, matematice și naturale».

În articolele următoare 251, 254, 258 etc. se enumeră științele ce au să se predea în fiecare facultate; și la art. 287 citim: «Consiliul fiecărei facultăți formează programul general al studiilor și împărțirea pe zile și ore, deliberază asupra programei detaliate ce fiecare profesor va fi dator a face asupra cursului său. Programa generală și programele detaliate se vor prezenta pe fiecare an mai înainte de începerea cursurilor, la examenul consiliului permanent. Ele fiind aprobate de ministru, decanul facultății le va publica și afișa în facultate».

Iată o înțeleaptă dispoziție în art. 287.

Apoi, dl or, eu mă tem că, precum la seminare, Sinodul se opune ca ministrul, după ce profesorii respectivi formează programa, să o aprobe el, ministrul; mă tem că după ce veți vota Facultatea de

Teologie aceasta, când nu va mai fi să se formeze programa științelor care se vor preda în Facultatea de Teologie, Sinodul să nu sară și să zică: aceasta este treaba noastră; noi vrem o Facultate de Teologie ortodoxă și fiindcă noi, după canoane, suntem stejarii religiei străbune, nouă ne incumbă dreptul să facem acea programă. Eu am onoarea să vă declar de pe acum că nu votez o Facultate de Teologie în care Sinodul să fie suveran arbitru al științelor care se vor învăța în această facultate.

Pentru asemenea cuvinte, cer amânarea acestui proiect de lege, care se va discuta odată cu proiectul Legii instrucțiunii publice. Prin urmare, propun pur și simplu o chestiune de amânare.

PSS Episcopul de Râmnic și Noul Severin: Dle președinte, dlor senatori am luat cuvântul în această chestiune ca episcop, dar mai mult ca fost profesor și decan al Facultății de Teologie. Sunt în măsură a cunoaște această facultate de aproape și astfel voi îndrăzni a aduce toate lămuririle ce dorește onor dl Mârzesu.

Luând această sarcină de a da explicațiile trebuitoare dlui senator Mârzesu, mă cred dator ca mai întâi să-i mulțumesc pentru sentimentele ce a desfășurat în raport cu prima și cea mai însemnată parte a îmbunătățirii sorții clerului nostru. Știm cu toții, a spus-o și IPSS Mitropolitul Primat, n-am nevoie să străduiesc mai mult, că îmbunătățirea sorții clerului în țara românească consistă din două elemente: 1-iul: îmbunătățirea sorții morale și al 2-lea: îmbunătățirea sorții materiale. Această Facultatea de Teologie, cum și seminariile în urmă, sunt menite a aduce îmbunătățirea sorții morale a clerului, de a-l face vrednic de societatea noastră și de lumea întreagă. Și dacă se mai găsesc pete negre în civilizația noastră, îndrăznesc să o zic că ele se mai zăresc în Biserică și aceste pete trebuie, cu o oră mai înainte, înlăturate. De aceea, unind vocea mea cu a dlui Mârzesu, vă rog să votați acest proiect de lege.

Acum voi intra în partea de argumentare a cauzei mele. Voi da dlui Mârzesu toate explicațiile dorite și veți vedea că nu este loc de amânare în votarea acestui proiect de lege, ci, din contră, trebuie să ne silim cu toții, ca Facultatea de Teologie să primească și la noi, ființa sa legală și să ajungă o instituție de stat, după cum sunt și celelalte facultăți.

Dlor senatori, cu toții suntem din țara acesta și toți, mai mult sau mai puțin, avem experiență și cunoaștem modul cum se votează la noi legile organice. În materia instrucției, când ne dăm bine socoteală, știm că s-au propus atâtea proiecte de lege pentru organizarea învățământului public și toate și toate aceste proiecte de lege s-au tot amânat și iar s-au amânat.

Tot asemenea s-a întâmplat și cu acest proiect de lege, recomandat de d-voastră, dle Mârzesu și de soarta cărui voiți să legați și Facultatea de Teologie.

Dle Mârzesu, dle senatori, n-ați luat dvs., mai zilele trecute, hotărârea ca acest proiect de lege a învățământului din țară de la noi să se amâne? Și pentru cât? Pentru un timp nehotărât. Liceele și celelalte facultăți și chiar seminariile pot să sufere amânarea, pot s-o mai ducă – cum zice românul nostru – dar, iertați-mă, Facultatea de Teologie nu mai poate suferi amânarea și iată pentru ce: clerul nostru, oamenii noștri de știință teologică au simțit trebuința unei facultăți de mult și nu au putut să rămână indiferenți față cu nevoile țării noastre.

Să vă spun să vă spun ce a făcut fiecare din noi pentru această instituție menită, cum zicea MS Regele nostru într-o adunare solemnă, de a vindeca suferințele sufletești ale omului.

La 1882, dlor senatori, un număr de profesori și anume un număr de șapte profesori, s-a adresat la IPSS Mitropolitul Primat după vreme și l-a rugat să mijlocească pe lângă onor guvernul de pe atunci ca să ne dea voie să facem cursuri gratuite de Facultate de Teologie pe lângă Universitatea București. Nimănui nu i-a trecut prin gând, nici mei ca cleric ca să facem din Facultatea noastră de Teologie o instituție deosebită de celelalte facultăți.

Iată, dle Mârzesu, o dovadă contemporană că clerul nostru a fost totdeauna alături cu societatea, nu caută să trăiască și să lucreze aparte, cum știți că se face în alte țări, unde se lasă învățământul comun, se lasă societatea întreagă și clerul lucrează și se izolează cât poate. Din contră, noi cu această facultate am rugat pe ministrul după vreme ca să ne dea voie să înființăm Facultatea de Teologie în palatul Universității din București și cu îndatorirea pentru studenți de a asculta mai multe cursuri de la Facultatea de Litere.

Mai mult, dle Mârzesu și dlor senatori, fiindcă și eu făcusem puțină instrucțiune pe aiurea și am văzut cum pe acolo se face instrucțiunea clericală, pe care am urmat-o și eu, mi-am zis: mă voi supune exemplului acestor state, care în adevăr nu voiesc să facă din preot decât un adevărat membru al societății; cu alte cuvinte, am crezut de trebuință ca în învățământul nostru clerical să intre și o parte din instrucțiunea laică.

De aceea, în tot timpul de la înființarea Facultății de Teologie la 1882, precum și de la reînființarea ei în 1884, studenții Facultății noastre de Teologie au urmat și o parte din cursurile de la Facultatea de Litere, ca și cursurile de filozofie, de istorie, literatură, limbi și altele. Iată, dlor senatori, o garanție vădită că clericii noștri nu tind niciodată la ultramontanismul^[10] de care

se teme dl Mârzescu.

Să vin acum, dl or, la a doua parte a chestiunii, la a doua fază a Facultății noastre de Teologie. Aceasta începe cu anul 1884. Atunci, în adevăr, văzând țara sacrificiile a șapte membri din corpul didactic, clerici și laici, și-a zis: acești oameni trebuie răsplătiți, ei care fără de arginți lucrau; și în adevăr, de la această dată Facultatea noastră de Teologie a intrat în lege, dar într-o lege din cele mai schimbătoare ce sunt într-un stat constituțional, voiesc să zic în lege bugetară; și de atunci profesorii au primit niște diurne ce se dau și până astăzi. Dar știți astăzi care este poziția ministrului Instrucțiunii Publice când este vorba de Facultatea de Teologie? Acum, ca totdeauna, ministrul Instrucțiunii este amenințat de unii, care în adevăr pot avea priviri mai drepte asupra lucrurilor. Ei zic la tot pasul că Facultatea noastră de Teologie nu mai poate rămânea în această stare mai mult fără lege, noi nu acordăm creditul cerut și în acest moment în Cameră, facultatea este amenințată de a fi ștearsă din bugetul statului, pentru cuvântul că nu are o lege de recunoaștere.

Dl Mârzescu ne-a mai spus că stăm pe loc și a adăosiat Episcopatul ce a făcut cu chestiunea seminariilor din proiectul de Lege al Instrucțiunii. Episcopatul, dle Mârzescu, până acum n-a făcut nimic în chestiunea seminariilor. Ceea ce vedeți în acel proiect de lege este lucrarea Comitetului delegaților. Acum eu vă voi spune ceea ce a făcut Episcopatul cu Facultatea de Teologie și aceasta o fac ca să vă asigur pe dumneavoastră de tendințele clerului nostru și să vă arăt că Facultatea noastră de Teologie s-a conformat și până acum cu legea pentru celelalte facultăți și ea funcționează în conformitate cu dorințele dvs.

Dle Mârzescu se vede că dvs. nu cunoașteți că Facultatea noastră de Teologie are un regulament făcut în anul 1888. În acest regulament e determinat programul cerut de d-voastră; sunt enumerate studiile cu împărțirea lor pe catedre. Este adevărat că lipsește ceva, juriul pentru alegerea profesorilor. Aceasta însă, dl or, nu prezintă nicio greutate pentru votarea acestui proiect de lege. Regulamentul pe care îl are astăzi Facultatea de Teologie trebuie acomodat cu legea ce vă rugăm a vota. Votată odată legea și fiind ea sancționată, atunci se vor prevedea toate elementele trebuincioase unei organizări complete a facultății. Atunci se vor prevedea deosebitele categorii ale profesorilor, se va stabili, fie că profesorii actuali vor fi recunoscuți sau vor fi supuși la un concurs. Acesta este un lucru al viitorului, asupra căruia nici eu, nici dl Mârzescu, nu putem anticipa. De aceea rog și pe dl Mârzescu să nu mai străduiască în opinia d-sale și să lase a se vota acest proiect de lege. Facultatea de Teologie a existat

de atâția ani și noi voim să existe și în viitor, pentru folosul și nu pentru pericolul societății noastre.

Și asigurarea ce vă dau o fac în numele IIPPSS mitropoliti și a fraților episcopi. Apoi o spun înaintea Senatului și a țării întregi, că niciodată Episcopatul nostru nu va înclina către ultramontanism... Noi suntem români și clerici ortodocși și chiar principiile fundamentale ale bisericii noastre ne obligă de a merge totdeauna cu societatea și a fi totdeauna în dânsa.

Iată, deci, și un act curent, pentru care, vă rog, să nu ridicați greutate în contra acestui proiect de lege.

Dl Mârzescu a mai zis că acest proiect de lege nu este complet. Dar să citim încă o dată art. I din proiectul propus și să-l comparăm cu art. 249 din Legea organică a Instrucțiunii confecționată în anul 1864.

După cum am observat pe dl Mârzescu l-a scandalizat cuvintele din proiect: «drepturile și prerogativele» facultății noastre. Dar v-o spun eu că acestea se înțeleg de la sine. Că aceste drepturi și prerogative au a fi conforme Legii organice a instrucțiunii publice din 1864. Și după această Lege organică a instrucțiunii publice la Universitate, rolul principal în formarea juriilor, precum și în alte materii, îl are ministrul, se înțelege că-l va avea și la Facultatea de Teologie. Dar iarăși am ferma convingere că niciun ministru și nici d-ta, dle Mârzescu, nu vei avea acea desconsiderare pentru Sinodul Sfintei noastre Biserici, ca să nu-l consultați la timp în privința profesorilor sau a altor materii privitoare la Facultatea de Teologie.

G. Mârzescu: Arătați-mi legea actuală dacă zice așa!

PSS Episcopul de Râmnic: Apoi, dle Mârzescu, până acum nu avem lege organică pentru Facultatea de Teologie. Avem numai lege bugetară. Noi acum vă rugăm să primiți recunoașterea Facultății noastre de Teologie lângă celelalte facultăți. Noi cerem pentru Facultatea de Teologie o finanțare legală după cum au și celelalte facultăți și pentru liniștea dvs. din prezent, vă mai aduc aminte că această facultate va fi legată de legea organică de care ziceți că sunt legate cele patru facultăți existente și recunoscute. Prin urmare, greutățile care au fost ridicate de dl Mârzescu sunt înlăturate din momentul ce noi legăm Facultatea de Teologie de celelalte facultăți și cu toată încrederea admiteți și iarăși vă rog, admiteți proiectul de lege propus (Aplauze).

Al. Marghiloman, ministrul Lucrărilor Publice: Dlor senatori, onor dl Mârzescu a ridicat câteva critice în contra legii și a cerut amânarea ei pentru motive pe care le pot recapitula în modul următor: 1-iul legea aceasta face o dublă întrebuintare cu Legea instrucțiunii publice; al 2-lea, că este incompletă pentru că nu indică nicio normă asupra organizării definitive ce

trebuie să se dea facultății și al 3-lea, legea actuală este amenințătoare pentru societatea civilă, căci ea nu dezleagă înrâurirea ce învățământul religios ar voi să aibă asupra învățământului laic și nu oprește impietările ce Sf. Sinodeste acuzat că medită în contra societății civile...

IPSS Mitropolitul Primat: Niciodată nu se va întâmpla aceasta.

Al. Marghiloman: Cred și eu că nu se va întâmpla, Înalte Prea Sfinția Voastră și de aceea în puține cuvinte voi răsturna lungile observații ale onor dlui Mârzescu.

Oare, d-nii mei, este vorba în momentul de față de a se da o soluție definitivă asupra chestiunii pusă de onor dl Mârzescu? Nu. Este vorba în momentul de față de a se enunța numai un principiu, de a se da ființă legală unei școli care există de fapt, de a o pune pe treapta ce i se cuvine în învățământul teologic existent: pe viitor Facultatea de Teologie va fi nu numai «tolerată», dar legalmente recunoscută.

Acesta este, dlor, exclusiv menirea legii care ni se prezintă astăzi; nu se cere decât recunoașterea Facultății de Teologie, rămânând ca organizarea ei definitivă să se facă prin Legea instrucțiunii publice.

S-a pus întrebarea: pentru ce atâta pripă și nu așteptăm Legea instrucțiunii publice, care este înaintea noastră și în care se vorbește de această lege?

Dlor, o lege a instrucțiunii publice este una din legile care, prin natura lor, sunt mai dificil de făcut, care suscită mai multe controverse și care pasionează pe oameni de obicei cei mai puțin înfierbântați la luptă.

Dacă urmăriți cele petrecute în Corpurile Legiuitoare de câțiva ani încoace, veți vedea câte legi de instrucțiune publică s-au adus în Corpurile Legiuitoare și câte s-au votat. Niciuna!

Ce s-a făcut cu legea dlui Sturdza? Unde este legea dlui Maiorescu? Ca să nu vorbesc decât de aceasta din urmă, reeditată de dl Rosetti, nu sunt oare doi ani de când ea-și așteaptă rândul și cine știe cât va mai trece până la desăvârșirea ei?

Atunci întreb: este bine să lăsăm o chestiune principală, care ne preocupă pe toți, mai mult timp în suspensie?

Pe când noi facem legea, școala se dezvoltă; pe fiecare an intră și ies studenți în Teologie; avem oare dreptul să mai amânăm reglementarea sorții lor?

Și observ, dlor, că în momentul de față viața noastră intelectuală se dezvoltă cu rară energie și în ordinea științifică și în ordinea literară. A venit timpul să ne gândim serios și la ordinea de idei morale sau religioase și, în primul rând, să consolidăm edificiul religios, purificând și înălțând învățământul lui.

Ei bine, cum voiți să facem aceasta, dacă nu

asigurăm existența personalului didactic și să nu dăm un titlu oficial elevilor formați de acesta?

Cum voiți ca această facultate să se întemeieze, când dintr-însa ieșind elevi cu diplomă, diploma aceea nu ar fi primită de societatea civilă?

Tot asemenea cu personalul ei didactic. Poate el rămâne la discreția bugetului și expus a dispărea după capriciul bugetar al unei singure Camere?

Vedeți, prin urmare, că este necesar să punem diligența pentru ca să consacrăm existența definitivă a Facultății de Teologie.

Detaliile funcționării se vor reglementa prin Legea instrucțiunii deja examinată de secțiunile d-voastre.

De altminteri, dacă prin ipoteză aș împărtăși aprehensiunile dlui Mârzescu încă aș pune râvna cea mai mare pentru a vota legea de față. Azi avem o școală de teologie separată de învățământul general și de sine stătătoare; această școală cere să intre în colegiul universitar și eu, laic, aș ezita un moment?

Binevoiți a vedea că proiectul propune ca «pe lângă cele patru facultăți ale Universității din București să se înființeze o a cincea pentru Teologie».

Prin urmare nu este vorba de o instituție ultramontană, fără amestec cu societatea civilă, ci de o facultate făcând parte din învățământul public al Statului.

Nu am nevoie, dlor senatori, să repet că aceste rezerve le-am făcut numai pentru a demonstra concluzia greșită la care ajunge, cu dânsese, dl Mârzescu. Căci dacă un stat care să fi fost ferit de imixtiunea clerului în afacerile seculare ale societății, desigur acel stat este România; nicăieri nu veți găsi un acord mai perfect între cler și civili, acord de tradiție veche în țară la noi! (Aplauze).

Ce rămâne acum, d-nii mei, din obiecțiunile puse de onor dl Mârzescu? Nu votez, zice d-sa, această lege, căci aș vota în vânt; nu știu la ce mă angajez; nu cunosc programul și nu știu cum se va face recrutarea învățătorilor.

Asupra organizării ne-am explicat: ea este de întregul rezervată legii generale care, în art. 249 din proiectul guvernului, conține toate dispozițiile necesare. Acesta a fost chiar formal consacrat prin proiectul de față, astfel cum l-au întocmit delegații; proiectul primitiv conținea un art. 2, care specifica materiile de predat în facultate. Comitetul delegaților, de acord cu ministrul, au suprimat acest articol, pentru a lăsa chestiunea întreagă când se va prezenta.

Asupra recrutării personalului, tot de asemenea, legea generală se va rosti: nu este vorba azi de a crea profesori, nici de a le consacra drepturi pe care nu le-ar avea.

În momentul de față, suntem într-o stare de lucruri,

care a mai fost la noi în trecut.

Știți că noi am început prin o școală de medicină care se aseamăna cu un învățământ mai mult privat decât public.

Această școală de medicină a produs treptat personalul medical practic și de învățământ. Când s-au văzut roadele pe care le-a dat, a venit legea care a ridicat acea școală în facultate. Tot așa urmează și astăzi. S-a format o școală înaltă de învățământ bisericesc; această școală de teologie, umilă și supusă tuturor vicisitudinilor la început, pe urmă recunoscută și reglementată prin decretul regal din 1888, ajungând să dea roade tot așa de bune ca și școala de medicină odinioară, este nevoie să o ridicăm și pe dânsa la rangul de facultate. Cu alte cuvinte, să trecem în drept o stare de fapt precară.

Rog dar pe onor Senat să binevoiască a nu se opri de obiecțiile făcute de dl Mârzescu și să aprobe proiectul de lege care s-a adus în dezbaterile d-voastre (Apauze).

Voci: Închiderea discuției.

Se pune la vot închiderea discuției și se primește.

G. Mârzescu: Cer să puneți mai întâi chestiunea de amânare.

Se pune la vot amânarea și se respinge.

Se pune la vot luarea în considerare a proiectului și se primește.

Se citește art. 1 din proiect.

G. Mârzescu: Am un amendament, prin care cer să se insereze în art. 1 ca Facultatea de Teologie să fie supusă «la aceleași îndatoriri».

I. Ivanov: Principele Gr. Sturdza are cuvântul.

Gr.M. Sturdza: Și eu am cam același amendament, dar îl propun la urma articolului.

Dlor senatori, clerul român are dreptul la toate simpatiile noastre fiindcă este un cler național, care nu-și ia inspirațiile din străinătate, ci din țară și pentru binele țării; prin urmare, nu avem niciun fel de îndoială asupra intențiilor sale. Dar pentru a împăca observațiile drepte care le-a făcut dl Mârzescu, trebuie să zicem în lege că această facultate va fi supusă la aceleași îndatoriri ca și celelalte facultăți pentru că în adevăr profesorii trebuie să aibă grade academice și elevii trebuie să fie bacalaureați, am făcut dar un amendament care rezolvă această chestiune.

Iată amendamentul meu.

Propun să se adauge la finele art. 1 cuvintele; «și fiind supusă la aceleași îndatoriri».

Dl vicepreședinte: Binevoiți a-l depune la birou spre a se pronunța Comitetul delegaților asupra lui.

G. Mârzescu: D-lor, ambele amendamente au aceleași idei și de aceea retrag pe al meu.

Dl vicepreședinte: Atunci rămâne amendamentul principelui Sturdza.

Se consultă Comitetul delegaților.

IPSS Mitropolitul Primat, raportor: Dlor, Comitetul delegaților deliberând asupra amendamentului propus de principele Sturdza, fiindcă dl Mârzescu l-a retras pe a-l d-sale - fiind identic cu al principelui - în unanimitate comitetul l-a primit (Aplauze).

Se supune la vot amendamentul principelui Sturdza și se primește de Senat.

G. Mârzescu: Cer cuvântul pentru a propune un al doilea articol la acest proiect de lege.

Dl vicepreședinte: Dați-mi voie: pun mai întâi art. 1 la vot amendat.

Se pune la vot art. 1 cu amendament și se primește.

G. Mârzescu: Propun la această lege un al doilea articol.

Dlor, fiindcă Facultatea aceasta de Teologie este o instituție nouă și n-are o instituție similară la Iași, precum au celelalte facultăți, așa Facultatea de Medicină din București are o facultate similară în Iași, Facultatea de Drept, cea de Filozofie, cea de Științe, toate au facultăți similare în Iași; Facultatea de Teologie nu are facultate similară în Iași; de aceea eu cer ca, conform Legii actuale asupra instrucțiunii publice, care ne spune în art. 260 că: «Fiecare facultate se va organiza prin regulamente speciale, date în forma regulamentelor de administrație publică», cer, zic, ca în această lege să se pună art. 2, conceput în următorul mod: «Această facultate se va organiza prin un regulament special dat în forma regulamentelor de administrație publică».

Dl ministru al Lucrărilor Publice, Alexandru Marghiloman: Care facultate?

G. Mârzescu: Facultatea de Teologie.

PSS Episcopul de Râmnic: Cer cuvântul.

G. Mârzescu: Înțeleg chiar Facultatea aceasta de Teologie.

Dl vicepreședinte: Binevoiți a da în scris propunerea dvs.

G. Mârzescu: V-o dau îndată, dar trebuie să dau o mică explicațiune dlui ministru.

Dl ministru al Lucrărilor Publice: Am crezut că ceri înființarea unei Facultăți de Teologie și la Iași.

G. Mârzescu: După legea actuală, nu există la Iași Facultate de Teologie; prin urmare, dispozițiile art. 260 nu se reportă la Facultatea de Teologie.

Una din cele mai mari greutăți de care are să se izbească Facultatea de Teologie, știți care are să fie? Ascultați, ca să îmi dați dreptate: personalul didactic al celorlalte facultăți din București se recrutează dintre persoanele acelea care trec concursul la facultățile din

lași, precum și membrii facultăților din Iași se recrutează din persoanele care trec concursul la facultățile din București.

Înființând Facultatea de Teologie în București și ea neavând una similară în Iași, întreb: cum și în ce mod are să se recruteze personalul didactic la Facultatea de Teologie?

Iată pentru ce cer să se pună în lege un art.2, conceput întocmai ca și art. 260 din Legea instrucțiunii publice. Cer, o repet, să se pună un nou art. 3, conceput în următorul mod: «Această facultate se va organiza printr-un regulament special dat în forma regulamentelor de administrație publică». Și știți de ce insist a se pune acest al doilea articol? Pentru că Sinodul pretinde că prin Legea sinodală, art. 26, sunt abrogate dispozițiile și supremul control al Guvernului în ce privesc școlile ecleziastice. Țin și țin foarte mult ca să se știe că ministerul are suprema priveghere și ultimul cuvânt în materie de instrucțiune publică.

DI prim-ministru, general G. Manu: Dlor, amendamentul dlui Mârzescu este imposibil de primit, căci nu va face decât să aducă o încurcătură fără margini. D-sa s-a agățat de un caz special și în vederea acestui caz special vrea să introducă un nou articol în legea de față. Ce ar rezulta? Ar rezulta din aceasta că am confirma o idee care n-a intrat în mintea acelor care au conceput această lege, că Facultatea de Teologie nu intră în Legea instrucțiunii publice azi în vigoare; pe când noi zicem, din contră, că această facultate este supusă Legii existente de instrucțiune publică.

D-sa voiește să introducă un articol a cărui dispoziție este azi prevăzută în Legea instrucțiunii, aceea de a face un regulament pentru aceea facultate.

G. Mârzescu: În considerați de prisos?

DI prim-ministru, general G. Manu: Nu numai de prisos, dar chiar și de prisos, căci prin aceasta d-voastră scoateți Facultatea de Teologie din Legea instrucțiunii publice, pe când ideea noastră este de a o supune la toate regulile Legii actuale a instrucțiunii publice.

DI vicepreședinte: Ați auzit dlor, amendamentul dlui Mârzescu, ca art. 2 nou la acest proiect.

Consul Senatul, sunt 5 d-ni senatori care susțin acest amendament? Nefiind 5 d-ni senatori, se înlătură.

Voci: Închiderea discuției.

IPSS Mitropolitul Moldovei și Sucevei: Dlor senatori, am cerut cuvântul și puține și puține am de zis în

urma celor zise de onor preopinenți, de d-nii miniștri și după banca prelaților.

Voci: S-a închis discuția.

DI vicepreședinte: IPPSS Mitropolitul Moldovei are cuvântul.

IPSS Mitropolitul Moldovei și Sucevei: Cu mâhnire văd cele ce se petrec acum cu ocazia votării acestei legi, care este de cea mai mare importanță pentru instrucțiunea clerului. Cu toții știm care este soarta clerului în România și cu toți, de mult timp, repetăm că trebuie îmbunătățită soarta clerului și cea morală și cea materială. Noi, reprezentanții clerului, am cerut încă de acum vreo 10 ani în îmbunătățirea sorții materiale a clerului în genere. Azi vine să se ceară îmbunătățirea sorții morale prin instrucțiune și vedem cu părere de rău că se pun bețe în roate din partea unora. Prin urmare, cred că nimeni nu va fi contra acestei legi și vom vota-o cu toții. Dar, din nefericire, până acum nu s-a făcut nimic.

Atunci, ne-am zis că după aceasta vom veni și cu cerere la Corpurile Legiuitoare pentru îmbunătățirea sorții morale a clerului.

DI vicepreședinte: Se supune la vot legea în total cu bile.

D-nii senatori preced la vot.

DI vicepreședinte: D-lor, rezultatul votului este:

Votanți: 68

Bile albe: 67

Bile negre: 1

Senatul a primit proiectul de lege (Aplauze)^[11].

1890 – THE FIRST THEOLOGY FACULTY OF THE BUCHAREST UNIVERSITY

Abstract: The first Theology Faculty was established in Iași, through a budgetary law, having an ephemeral existence. In 1890, at the initiative of the metropolitan primate Iosif Gheorghian, an organic law was submitted to the Senate for debate, recognizing the affiliation of the Theology Faculty to the Bucharest University, having the same status as the other component faculties. Representatives of the Romanian Orthodox Church, members of the government and senators participated in the debates with arguments for and against.

Keywords: 1890, Senate, organic law, metropolitan primate Iosif Gheorghian, Mârzescu.

[1] Arhivele Militare Naționale Române.

[2] Vicepreședinte Asociația Istorică „Dimitrie Cantemir”.

[3] Ungrovlahia sau Ungro-Vlahia este numele dat Țării Românești în sursele grecești (Patriarhia de Constantinopol) și în unele izvoare slavone din perioada medievală. Pentru a o deosebi de Valahiile Balcanice și de Moldova, Țării Românești i s-a spus Ungro-Vlahia, adică Valahia dinspre Ungaria.

[4] Ion Ivanov a fost senator al Colegiului II Tecuci.

[5] Ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice Theodor Rosetti (ad-interim 5 noiembrie 1889-16 noiembrie 1890).

[6] Guvernul Gheorghe Manu (5 noiembrie 1889-15 februarie 1891).

[7] Theodor Rosetti (n. 4 mai 1837, Iași-d. 17 iulie 1923, București) a urmat cursurile liceului la Lvov (Liov) și Viena, studiind economia politică și finanțele la Viena și Paris; și-a luat licența în Drept la Paris; judecător la tribunalul din Iași (1860); împreună cu Petre P. Carp, Titu Maiorescu, Vasile Pogor și Iacob Negruzzi, pune bazele Societății Culturale „Junimea” (1863) și ale revistei sale „Convorbiri literare”, pe care o conduce timp de 28 de ani (1867-1895); prefect de Vaslui (1864); profesor la Facultatea de Drept a Universității din Iași; guvernator al Băncii Naționale a României (19 noiembrie 1890-21 noiembrie 1895); membru de onoare al Academiei Române (1891); membru al Partidului Conservator; membru al Adunării Constituante (1866); membru (1876) și președinte al Curții de Casație (1884); președinte al Consiliului de Miniștri (1888-1889); director al Băncii Agricole; membru al Curții Permanente de Arbitraj de la Haga; a deținut funcția de ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, de Finanțe (1912) și al Lucrărilor Publice; deputat și senator (1913 – președinte al Senatului). La Consiliul de Coroană din 3 august 1914, în calitate de fost conducător al guvernului României, Theodor Rosetti, unul dintre cei doi decani de vârstă ai Consiliului, alături de P.P. Carp, s-a pronunțat pentru neutralitate.

[8] Vasile Alexandrescu-Urechia (n. 15 februarie 1834, Piatra-Neamț-d. 22 noiembrie 1901); fiul Alexandru Popovici, clucer, judecător la Tribunalul din Piatra Neamț și al Eufrosinei Manoliu; studii: școala particulară din casele

boierului Dumitrache Stan din Piatra Neamț, pensionul privat al elvețianului Ballif și Școala preparandială „Trei Ierarhi” din Iași, bursier al Academiei Mihăilene din Iași (1844) și al „Societății pentru ajutorarea tinerilor români la învățătură” de la Paris (1855-1857), unde își susține bacalaureatul, Facultatea de Litere de la Sorbona (1856-1857); profesor de literatură română, latină și de istorie universală la Universitatea din Iași (1858-1864) și asesor la Tribunalul din Iași; director în cadrul Departamentului Cultelor și Instrucțiunii Publice din Moldova, președinte al Comitetului de Inspecțiune a Școalelor din Iași (1859), director general al Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice (1864), profesor de istorie și de literatură română la Universitatea din București; deputat (1866 – 1884) și senator de Covurlui și de Galați (1884 - 1899); ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice (10 aprilie 1881-1 august 1882); membru fondator și vicepreședinte al Societății Literare Române, viitoarea Academie Română (22 aprilie 1866); membru corespondent al Academiei Spaniole, Italiene și a Institutului etnografic din Paris; fondator al ziarelor „Opiniunea” (Paris) și „Zimbrulu și vulturul” (1858); opera: culegeri de documente și hrisoave interne și externe, *Istoria românilor* (XIV volume, 1891-1902), *Istoria școalelor de la 1800-1864* (IV volume, 1892-1901) și *Domnia lui Ioan Caragea*, (1897-1898), dramaturg și prozator.

[9] Este vorba despre Ioan Gură de Aur, cunoscut și ca Ioan Hrisostom sau Ioan Crisostom (n. circa 347, Antiohia-d. 14 septembrie 407), a fost arhiepiscop de Constantinopol, una din cele mai importante figuri ale patrologiei creștine, considerat sfânt deopotrivă în Biserica Răsăriteană și în Biserica Apuseană, care îl venerază cu titlul de doctor al Bisericii.

[10] Ultramontanismul este o concepție politică clericală în cadrul Bisericii Catolice care pune accent puternic pe prerogativele și puterile papei. Contrasta cu gallicanismul, credința că autoritatea civilă populară, adesea reprezentată de autoritatea monarhului sau a statului, asupra Bisericii este comparabilă cu a Papei. Termenul provine din Evul Mediu, când se spunea că un papă non-italian este „papa ultramontano”, un papă dincolo de munți (Alpi).

[11] „Monitorul Oficial” nr. 64 din 11 aprilie 1890, pp. 601-607.